

BESKYTTELSE OG FORVALTNING AF VANDOMRÅDER

Vand er af afgørende betydning for menneske-, dyre- og -plantelivet samt for økonomien. Beskyttelsen og forvaltningen heraf rækker ud over de nationale grænser. EU's vandrammedirektiv (VRD) fastlægger en lovgivningsmæssig ramme til beskyttelse og genopretning af forsyningen af rent vand i EU og til sikring af en langsigtet og bæredygtig anvendelse af vandet. Direktivet suppleres af mere specifik lovgivning, såsom drikkevandsdirektivet, badevandsdirektivet, direktivet om oversvømmelser og havstrategirammedirektivet, såvel som af internationale aftaler.

RETSGRUNDLAG

Artikel 191 til 193 i Traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (TEUF).

GENEREL BAGGRUND

Vand er ikke en handelsvare, men et fælles gode og en begrænset ressource, der skal beskyttes og anvendes på en bæredygtig måde, både med hensyn til kvalitet og kvantitet. Vand er imidlertid under pres som følge af en lang række sektors forskellige anvendelser heraf, herunder blandt andet landbrugs-, turist-, transport- og energisektorerne. I 2012 lancerede Kommissionen den langsigtede strategi »[En plan for at beskytte Europas vandressourcer](#)«, der har til formål at sikre, at der er tilstrækkeligt med kvalitetsvand til rådighed til al legitim anvendelse gennem mere effektiv gennemførelse af EU's nuværende vandpolitik, idet vandpolitikens mål integreres i andre politikområder, og ved at »hullerne« i den nuværende ramme udfyldes. Planen foreskriver, at medlemsstaterne skal føre vandregnskaber og opstille vandeffektivitetsmål, samt at der skal udvikles EU-normer for genbrug af vand.

RESULTATER

EU-politikken har fastlagt to vigtige retlige rammer for beskyttelsen og forvaltningen af vores ferskvand og marine ressourcer med en økosystembaseret og holistisk tilgang, nemlig vandrammedirektivet (VRD) og havstrategirammedirektivet

A. Vandrammedirektivet (VRD) og specifikke supplerende vanddirektiver

EU's [vandrammedirektiv](#) fastlægger en ramme for beskyttelse af vandløb og søer, overgangsvande, kystvande og grundvand. Det har til formål at forebygge og mindske forurening, fremme bæredygtig anvendelse af vand, beskytte vandmiljøet, forbedre vandøkosystemets tilstand og afbøde virkningerne af oversvømmelser og tørke. Det overordnede mål er at opnå en god miljøtilstand for alle vandforekomster.

Medlemsstaterne anmodes derfor om at udarbejde såkaldte vandområdeplaner, der er baseret på naturlige geografiske vandområder, samt særlige programmer for foranstaltninger til opfyldelse af målsætningerne.

Vandrammedirektivet understøttes af mere målrettede direktiver, dvs. grundvandsdirektivet, drikkevandsdirektivet, badevandsdirektivet, nitratdirektivet, direktivet om rensning af byspildevand, direktivet om miljøkvalitetsstandarder og oversvømmelsesdirektivet:

Direktiv 2006/118/EF om beskyttelse af [grundvandet](#) mod forurening og forringelse fastsætter specifikke kriterier for vurdering af en god kemisk tilstand i grundvandet, for påvisning af væsentlige og vedvarende opadgående tendenser og for fastlæggelse af udgangspunkter for at vende tendensen. Alle grænseværdier for forurenende stoffer (med undtagelse af nitrater og pesticider, for hvilke grænseværdierne er fastlagt i specifik EU-lovgivning) fastsættes af medlemsstaterne.

[Drikkevandsdirektivet](#) definerer væsentlige kvalitetsstandarder for drikkevand. Direktivet kræver, at medlemsstaterne regelmæssigt overvåger kvaliteten af drikkevandet ved hjælp af en stikprøvemetode. Medlemsstaterne kan indføre yderligere krav, der er specifikke for deres område, men kun hvis det indebærer, at der sættes højere standarder. Direktivet kræver også regelmæssig oplysning af forbrugerne. Der skal desuden hvert tredje år rapporteres til Kommissionen om drikkevandskvaliteten. Den 1. februar 2018 — og som svar på det europæiske borgerinitiativ »Right2Water« — offentliggjorde Kommissionen et [forslag om at forny](#) det 20 år gamle direktiv. Det omarbejdede direktiv skulle opdatere de eksisterende sikkerhedsstandarder og forbedre adgangen til sikkert drikkevand i overensstemmelse med de seneste henstillinger fra Verdenssundhedsorganisationen. Det skulle desuden øge gennemsigtigheden for forbrugerne om kvaliteten og udbuddet af drikkevand, hvilket skulle bidrage til at reducere antallet af plastikflasker gennem øget tillid til postevand. En EU-dækkende risikobaseret vandsikkerhedsvurdering skal bidrage til at identificere og afhjælpe eventuelle risici for vandkilder allerede i distributionsleddet.

[Badevandsdirektivet](#) har til formål at forbedre folkesundheden og miljøbeskyttelsen gennem fastsættelse af bestemmelser for overvågning og klassificering (i fire kategorier) af badevandet og oplyse offentligheden herom. I løbet af badesæsonen skal medlemsstaterne tage prøver af badevandet og vurdere koncentrationen af mindst to specifikke bakterier én gang om måneden på hvert badevandssted. De skal informere offentligheden gennem »badevandsprofiler«, der f.eks. indeholder oplysninger om de forurenings- og kildetyper, som påvirker kvaliteten af badevandet. Der findes et symbol for information af offentligheden om badevandsklassificering og badeforbud. Kommissionen og Det Europæiske Miljøagentur (EEA) offentliggør hvert år en sammenfattende rapport om badevandskvaliteten.

[Direktivet om miljøkvalitetsstandarder](#) fastsætter grænseværdier for koncentrationerne af 33 prioriterede stoffer, der udgør en betydelig trussel mod vandmiljøet på EU-niveau, samt for otte andre forurenende stoffer i overfladevand. I forbindelse med en gennemgang blev der tilføjet 12 nye stoffer til den eksisterende liste, og Kommissionen forpligtedes til at oprette en yderligere liste over stoffer, der skulle overvåges i alle

medlemsstater (en observationsliste) for at understøtte kommende revisioner af listen over prioriterede stoffer.

[Direktivet om rensning af byspildevand](#) har til formål at beskytte miljøet mod de skadelige virkninger af udledningen af byspildevand og udledninger fra industrien. Direktivet fastsætter minimumsstandarder og tidsplaner for opsamling, rensning og udledning af byspildevand og indfører kontrol med bortskaffelsen af slam fra rensningsanlæg samt krav om, at dumping af slam fra rensningsanlæg i havet skal udfases.

Der drøftes nye regler, der har til formål at modvirke vandknappe ved at genanvende behandlet spildevand til kunstvanding i landbruget.

[Nitratdirektivets](#) formål er at beskytte vand mod nitrater fra landbruget. En supplerende forordning pålægger medlemsstaterne at indgive en rapport til Kommissionen hvert fjerde år med angivelse af kodekser for god landbrugspraksis, udpegede zoner, der er sårbare for nitrat, vandovervågning og med en sammenfatning af handlingsprogrammerne. Både direktivet og forordningen sigter mod at beskytte drikkevandet og forebygge skader som følge af eutrofiering.

EU's [oversvømmelsesdirektiv](#) har til formål at mindske og styre den risiko, som oversvømmelser udgør for sundheden, miljøet, infrastruktur og ejendom. Medlemsstaterne blev pålagt at udføre foreløbige vurderinger for at identificere de vandløbsoplande og dermed forbundne kystområder, der var i farezonen, og derefter udarbejde kort over oversvømmelsesrisikoen og forvaltningsplaner med fokus på forebyggelse, beskyttelse og beredskab. Alle disse opgaver skal udføres i overensstemmelse med vandrammedirektivet og dets vandområdeplaner.

B. EU's kyst- og havpolitik

[Rammedirektivet om havstrategi](#) udgør miljøsøjlen i EU's integrerede havpolitik (IMP), der blev oprettet med henblik på at fremme en bæredygtig udvikling af den maritime økonomi og en bedre beskyttelse af havmiljøet. Målet er at opnå god miljøtilstand for EU's havområder inden 2020, fortsætte beskyttelsen og bevarelsen heraf samt forebygge efterfølgende forværing. Det fastlægger europæiske havregioner (Østersøen, det nordøstlige Atlanterhav, Middelhavet og Sortehavet) og subregioner inden for de geografiske grænser for de eksisterende regionale havkonventioner. For at opnå god miljøtilstand senest i 2020 skal alle medlemsstater udvikle en økosystemtilgang for deres havområder, der skal revideres hvert sjette år. En forordning om [integreret kystzoneplanlægning](#) (ICZM) definerer desuden de principper for sund kystplanlægning og -forvaltning, som medlemsstaterne skal tage hensyn til.

Oliekatastrofen med olietankskibet »Erika« i 1999 fik EU til at styrke sin rolle på området for søfartssikkerhed og havforurening med [oprettelsen af Det Europæiske Agentur for Søfartssikkerhed \(EMSA\)](#), som blandt andet er ansvarlig for forebyggelse af og reaktion på forurening forårsaget af skibe samt havforurening forårsaget af olie- og gasanlæg. Et direktiv om [havforurening fra skibe](#) og om indførelse af sanktioner for overtrædelser samt [ajourføringen](#) heraf sigter mod at sikre, at de ansvarlige for forurenende udledninger på havet underlægges strafferetlige eller forvaltningsretlige straffe, der er effektive og har en afskrækkende virkning. Ulovlig udtømning af forurenende stoffer fra skibe betragtes som en strafbar handling, hvis den begås

forsættigt, hensynsløst eller groft uagtsomt og forårsager en alvorlig forringelse af vandkvaliteten.

C. Internationale aftaler om regionale farvande

Beskyttelsen af havvand i Europa er underlagt fire internationale samarbejdsstrukturer, de såkaldte »regionale havkonventioner« mellem EU-medlemsstaterne og nabolande med fælles farvande: Osparkonventionen fra 1992 (baseret på de tidligere Oslo- og Pariskonventioner) for det nordøstlige Atlanterhav, Helsinkikonventionen (HELCOM) fra 1992 om Østersøområdet, Barcelonakonventionen (UNEP-MAP) fra 1995 for Middelhavet samt Bukarestkonventionen fra 1992 for Sortehavet. EU's flodvand er beskyttet af konventionen fra 1996 om samarbejde om beskyttelse og bæredygtig udnyttelse af Donau og konventionen fra 2009 om beskyttelse af Rhinen. Det interregionale miljøsamarbejde omkring havområder eller ferskvandsområder har givet anledning til adskillige såkaldte makroregionale strategier i EU: strategien for Østersøregionen fra 2009 (den første omfattende EU-strategi udarbejdet for en makroregion), strategien for Donauområdet (2011) samt den seneste strategi for området omkring Adriaterhavet og Det Joniske Hav (2014).

EUROPA-PARLAMENTETS ROLLE

Det allerførste europæiske borgerinitiativ »Right2Water« opfordrede indtrængende EU-institutionerne og medlemsstaterne til at sikre, at alle indbyggere nyder godt af retten til vand og sanitet, at vandforsyning og forvaltning af vandressourcer ikke underlægges bestemmelserne vedrørende det indre marked, samt at vandforsyningstjenester fritages fra liberaliseringsforanstaltninger. [Som reaktion på dette europæiske borgerinitiativ](#) opfordrede Parlamentet med et stort flertal Kommissionen til at foreslå lovgivning, der gennemfører retten til vand og sanitet som en menneskeret som anerkendt af De Forenede Nationer og, såfremt det var relevant, en revision af vandrammedirektivet, som ville anerkende den universelle adgang og menneskers ret til vand.

Parlamentet, som understregede den nødvendige overgang til en cirkulær økonomi, støttede planerne om at fremme genbrug af vand til kunstvanding i landbruget. I en lignende ånd godkendte det planerne om at forbedre kvaliteten af postevand for at mindske brugen af plastflasker.

I sin [beslutning af 16. januar 2018 om international havforvaltning](#) understreger Parlamentet, at skabelse af en bæredygtig maritim økonomi og nedbringelse af belastningen på havmiljøet kræver en indsats mod klimænderinger, landbaseret forurening, der når ud til havene, havforurening og eutrofiering og til fordel for bevarelse, beskyttelse og genopretning af de marine økosystemer og den biologiske mangfoldighed samt for bæredygtig udnyttelse af de marine ressourcer. I denne sammenhæng »opfordrer det indtrængende Kommissionen til at støtte internationale bestræbelser på at beskytte havenes biologiske mangfoldighed, navnlig som led i de igangværende forhandlinger om et nyt juridisk bindende instrument til bevarelse og bæredygtig anvendelse af havenes biologiske mangfoldighed i områder, der ligger uden for de nationale jurisdiktioner, og opfordrer Kommissionen til at foreslå

strengere lovgivning med henblik på at bevare og sikre bæredygtig udnyttelse af havets biodiversitet i områder, der hører under medlemsstaternes jurisdiktion«.

Tina Ohliger
05/2019

